

Wiskenkerke 2e vergadering - ¹ Bespreking der oprichting eener boterfabriek in Noord-Beveland.

- Men schrijft ons:

Maandag had in het café "de Kroon" te Wissenkerke de 2e voorloopige vergadering plaats tot het aanwerven van deelhebbers voor de oprichting van zulke eene fabriek in dit eiland. De vergadering was door vele landbouwers en veehouders, zoowel uit die als uit anderen gemeenten van het eiland, bezocht.

Nadat de Wd Voorzitter van het Voorloopig Comité tot oprichting, de heer Van Langeraad, het doel der vergadering nog even had toegelicht, werd door hem het woord verleend aan den heer M. van der Linde uit Zieriksee, die, zooals mij werd medegedeeld, opzicht had gehad over den bouw eener zoodanige fabriek te Zonnemaire en naar zijn mededeeling deel had genomen aan een onderzoek naar de werking van dusdanige fabrieken.

Van dat onderzoek bracht hij een op enkele punten zeer gedetailleerd verslag uit. Het had zich uitgestrekt tot de fabrieken in de , gemeenten Grijpskerk, Aduard, De Wijk, Roordahuizen, Didam en nog een paar andere. Aan die verschillende fabrieken werden van 3200 tot 6000 Liter per dag verwerkt. Sommige werkten half en half, anderen zuiver op coöperatieven grondslag en een paar op speculatieven grondslag.

Alle wierpen goede vruchten af, de eene minder de ander meer, al naar den aard der inrichting.

Spreeker echter oordeelde, dat die op zuiver coöperatieven grondslag het meest waren aan te bevelen, daar alsdan de geheele opbrengst ten goede komt aan de deelhebbers, dus aan de landbouwers.

Voorts gaf hij eenige cijfers op van den prijs die in die fabrieken per Liter melk word betaald en van den prijs voor den terugkoop van de afgeroomde melk; voorts deelde hij mede hoe hoog de kosten van vervoer en hoe hoog die van verwerken komen te staan; hoeveel ondermelk overbleef; dat de melk bij de meeste fabrieken wordt afgehaald hetgeen wordt aanbesteed enz. enz.

Na het uitbrengen van dat verslag werd door den voorzitter gelegenheid gegeven tot het vragen van inlichtingen.

Door een der aanwezigen werd gevraagd naar de gemiddelde zuivere opbrengst der melk na aftrek van terugkoop, productiekosten, aflossing en reservekas, en hoeveel melk gemiddeld voor den boer overschoot.

Hoewel niet met zekerheid die bedragen waren vast te stellen werd de zuivere opbrengst algemeen geschat op 3½ cent per liter, terwijl gemiddeld 80 percent melk overschoot, in afgeroomden toestand.

Door een ander werd gevraagd, hoe de melk terugkwam zoet of zuur?

Het antwoord luidde zoet, maar dat door eene bijzondere inrichting de melk ook zuur teruggegeven kan worden, wat in Zonnemaire voor sommige deelhebbers een tijd had plaats gehad. Zulks bracht echter voor die deelhebbers zooveel productiekosten te weeg, dat spoedig door hen daarop teruggekomen werd, zoodat spreker afraadde er mede te beginnen. De afkomende

---

¹ Er zou nooit een zuivelfabriek komen op Noord-Beveland ondanks meerdere pogingen - (ZHN.)

zoete melk kan op dezelfde wijze worden aangewend voor het jonge vee enz, als de tegenwoordige zure.

Een ander vroeg, hoe het 's Zondags zou gaan met het oog op de Zondagsviering?

Het antwoord was, dat men daarin vrij was; men kan zijn melk op Zondag doen verwerken, men kan ze enkel laten ontromen, men kan ze ook bewaren tot Maandag, maar dan was naar de ondervinding leerde de opbrengst heel wat geringer. De verwerking vorderde hoogstens een halven dag, zoodat 's middags de fabriek niet werkte.

Bij dit antwoord bleek nog dat het de bedoeling is het kapitaal, voor de oprichting noodig, op te nemen, dus dat niet de aandelen aan de deelhebbers worden uitgegeven, maar dat de samenwerking zal bestaan in het zich verbinden om van een bepaald aantal koeien de melk aan de fabriek te doen verwerken.

Een ander vroeg, of het eten b.v. van klaver, penen enz. niet van schadelijken invloed was op het gehalte en de opbrengst?

Het antwoord luidde, dat naar de bekomen inlichting zulks niet het geval was, waarvoor voorbeelden werden aangehaald. Alleen het z.g. kraaienloof of onnatuurlijk voedsel als b.v. ajuin was van slechten invloed.

Een ander, wijzende op de geringe resultaten van een fabriek, gevolg van den slechten afzet, vroeg of er ook middelen bestaan om zich te verzekeren van een goeden aftrek?

Hierop werd geantwoord, dat daarvoor het beste middel is (in andere fabrieken bereids toegepast) lid te worden van een Kamer van Koophandel in Engeland.

Een ander vroeg, of het aanbod van kleine of groote hoeveelheden boter tegelijk van invloed was op den te bedingen prijs.

Hierop luidde het antwoord ontkennend, zoowel kleine als groots partijen werden tegen den genoteerden marktprijs verkocht.

Op de vraag wie de kannen waarin de melk moet worden afgeleverd, moet bekostigen, luidde het antwoord, door voorbeelden duidelijk toegelicht, dat de billijkheid meebrengt die door den leverancier der melk te doen bekostigen.

De fabriek echter zorgt voor de aanschaffing ter bevordering der eenvormigheid.

De kosten bedragen voor de meest in gebruik zijnde soort van 20 á 30 liters inhoud f 4.- Ze zijn zeer sterk.

Voorts werd nog medegedeeld dat alle onderzoek bv. naar vetgehalte, als anderszins, behalve voor den betrokkene, aan de fabriek geheim wordt gehouden en dat het in de bedoeling ligt hier de melk langs de hoofdwegen af te halen.

Nadat op de vraag van den voorzitter niemand meer eenige inlichtingen verlangde, deed deze nog voorlezing, van een gedeelte der statuten, waaruit hoofdzakelijk blijkt, dat de deelhebbers gezamenlijk aansprakelijk zijn voor al de op de onderneming rustende verplichtingen en dat bij willekeurige uittreding de uitgetredene aansprakelijk blijft voor de verplichtingen vóór zijne uittreding op de fabriek rustende en hem eene boete wordt opgelegd van f 20,- per stuk van het gemiddeld aantal stuks vee, waarvoor hij aan de fabriek verbonden was.

Nadat nog eenigen zich als deelhebbers hadden opgegeven, werd in een ander lokaal eene vergadering van deelhebbers belegd waarin tot oprichting der fabriek voorloopig is besloten. De definitieve beslissing en regeling der zaak zal op een nadere vergadering van deelhebbers plaats vinden.